
[2021-91-RE](#)

Causa 2021-91-RE

(Mateo López c/ Principat d'Andorra)

Número de registre 562-2021. Recurs d'empara

Sentència del 14 de febrer del 2022

BOPA núm. 25, del 23 de febrer del 2022

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, l'11 de novembre del 2021, per la representació processal del Sr. Ricardo Mateo López, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra l'aute del 22 d'octubre del 2021, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, posats en relació amb la vulneració del principi de legalitat, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que admeti a tràmit aquesta causa amb la suspensió dels efectes de l'aute recorregut, i, posteriorment, que declari la vulneració dels drets esmentats, que anul·li la resolució impugnada i que retrotregui les actuacions al moment processal anterior a la vulneració al·legada;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 20 de desembre del 2021 que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, aquesta causa;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 12 de gener del 2022, pel Ministeri Fiscal;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. El 23 de desembre del 2015, mitjançant aute, el Jutjat d'Instrucció núm. 33 de Barcelona va bloquejar el compte de gestió de fons d'inversió obert a l'entitat AGISA, titularitat del recurrent, i, el 15 de maig del 2017, la Secció Desena de l'Audiència Provincial de Barcelona, mitjançant aute, va acordar el bloqueig de dos comptes del recurrent, així com una cartera d'inversió vinculada a un d'aquests comptes.

L'execució d'aquestes mesures de bloqueig va ser acordada per sengles autes de la Secció d'Instrucció Especialitzada núm. 1 de la Batllia, del 18 de febrer del 2018, pel que feia a la cartera d'inversió oberta a l'entitat AGISA, i, del 9 d'agost del mateix any, pel que feia als saldos existents en els comptes bancaris i a la cartera d'inversió corresponent.

1.2. La Secció 10a de l'Audiència Provincial de Barcelona va sol·licitar, mitjançant comissió rogatòria internacional, l'execució de l'ordre de comís acordada per la sentència del 25 de gener del 2018, confirmada en apel·lació el 24 d'octubre del 2019 per la Sala Segona del Tribunal Suprem, respecte dels saldos existents en els comptes bancaris en entitats andorranes, així com respecte d'una cartera d'inversió vinculada a un d'aquests comptes de titularitat del Sr. Ricardo Mateo López, el qual va ser condemnat juntament amb la seva esposa, com a autors d'un delictes de blanqueig de capitals.

1.3. El 10 de juny del 2021, el Tribunal de Corts va acordar, mitjançant sentència, el comís en favor de l'Estat andorrà del saldo creditor del compte bancari titularitat del Sr. Ricardo Mateo López, així com del saldo de la cartera d'inversió vinculada a aquest compte, junt amb els interessos legals que haguessin generat aquestes sumes.

1.4. La representació processal del Sr. Ricardo Mateo López va formular un recurs d'apel·lació contra aquesta sentència, i, el 22 d'octubre del 2021, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va dictar una sentència en què desestimava aquest recurs i confirmava la resolució de la primera instància.

1.5. L'11 de novembre del 2021, la representació processal del Sr. Ricardo Mateo López va interposar un recurs d'empara contra l'aute del 22 d'octubre del 2021, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, posats en relació amb la vulneració del principi de legalitat.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació del recurrent

- Segons el parer del recurrent, la Sala Penal ha fet una interpretació de la llei penal totalment irraonable i que s'aparta totalment de l'opinió reiterada, unànime i consolidada dels juristes, fet que derivaria en la vulneració dels seus drets a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, posats en relació amb el principi de legalitat.

- En primer lloc, retreu a la Sala Penal no haver aplicat el concepte d'autoblanqueig, ja que l'any 2005 es va destipificar el delictes d'autoblanqueig i en aplicació del principi de retroactivitat de la llei

més favorable, s'hagués hagut d'anul·lar qualsevol responsabilitat penal derivada de les conductes que es poguessin tipificar com a autoblanqueig.

- Destaca que tots els ingressos efectuats al Principat es van dur a terme abans del 2003, per tant, si aquests fons tinguessin un origen delictiu, cosa que ell no reconeix, s'hauria d'aplicar el Codi penal del 2005 esmentat.

- La Sala Penal justifica la no aplicació d'aquesta figura pel fet que la seva esposa no hauria participat en la comissió dels delictes d'origen, però la seva eventual col·laboració en el trasllat dels fons a Andorra no pot tenir cap efecte en la consideració d'autoblanqueig en la seva conducta.

- En segon lloc, sobre la doble incriminació, retreu a la Sala Penal haver considerat que el delicte de blanqueig era un delicte de naturalesa permanent, ja que els ingressos es van efectuar entre el 1998 i el 2003 i no posteriorment com indica la Sala Penal.

- Sobre l'afirmació de la Sala Penal respecte del fet que cal analitzar el delicte de blanqueig en el seu conjunt i determinar si aquest també seria constitutiu d'un delicte de blanqueig a Andorra, el recurrent considera que aquesta és una interpretació extensiva de la norma penal, que infringeix el principi d'interpretació restrictiva que s'ha de donar al dret penal i que vulnera el dret a un procés degut.

- La Sala Penal afegeix que el delicte de tràfic de drogues sempre ha constituït a Andorra un delicte base del delicte de blanqueig, però el recurrent posa en relleu que només va ser condemnat per aquest delicte en dues ocasions, una molt abans (1994) dels moviments bancaris efectuats a Andorra, i l'altra molt després (2015).

- Segons el seu parer, no hi ha elements suficients per poder considerar que els fons provenien únicament del tràfic de drogues -o majoritàriament-, per tant, la Sala Penal hauria ampliat el contingut de la sentència espanyola, afegint un element que no inclou, ja que ell ha estat condemnat per altres delictes que no són, ni poden ser susceptibles de blanqueig al Principat durant aquell període.

- En tercer lloc, sobre el comís, exposa que l'exclusió del delicte d'autoblanqueig, com s'ha indicat anteriorment, no pot sustentar legalment l'execució del comís.

- Conclou que s'ha vulnerat el principi de legalitat, ja que tenint en compte la data de la introducció dels diners a Andorra, si els fets no eren constitutius de delicte no s'hauria d'haver aplicat la doble incriminació, i, per tant, si no se'l podia condemnar per blanqueig, tampoc es podien comissar els seus fons, perquè el comís és una conseqüència accessòria del delicte.

- En definitiva, manifesta que no es dona el requisit de l'article 4 d) de la Llei de cooperació penal internacional i de lluita contra el blanqueig de diners o valors producte de la delinqüència internacional i contra el finançament del terrorisme que estableix la necessitat de la doble incriminació; perquè no hi ha una identitat delictiva entre la llei penal espanyola i la llei penal andorrana a la data dels fets.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que admeti a tràmit aquesta causa amb la suspensió dels efectes de l'aute recorregut, i, posteriorment, que declari la vulneració dels drets esmentats, que anul·li la resolució impugnada i que retrotregui les actuacions al moment processal anterior a la vulneració al·legada.

2.2. Argumentació de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia

- La Sala Penal recorda que, d'acord amb l'article 36 de la Llei de cooperació judicial internacional en matèria penal, les sentències estrangeres són executòries al Principat pel que fa a les decisions de comís dels instruments o dels productes del delicte comés a l'estranger que es trobin en territori andorrà.

- També recorda que l'article 38 d'aquesta mateixa Llei impedeix que la decisió de comís acordada per l'autoritat judicial estrangera pugui ser revisada per l'autoritat judicial andorrana.

- La competència del Tribunal de Corts s'ha de limitar a comprovar que la sentència que acorda el comís sigui ferma i executiva i que es compleixi el requisit de la doble incriminació (article 4 d) de la mateixa Llei que disposa que cal "Que tots els delictes sobre els quals es basa la comissió rogatòria siguin penalment castigats per la llei andorrana com a delicte").

- Segons el parer del recurrent, no concorre la doble incriminació, perquè els actes de blanqueig comesos a Andorra entre els anys 1998 i 2003 no eren constitutius de delicte de blanqueig segons la legislació andorrana.

- La Sala Penal considera que la part recurrent parteix d'un concepte erroni del requisit de la doble incriminació, ja que no es tracta d'analitzar exclusivament si els fets comesos a Andorra serien considerats constitutius d'un delicte de blanqueig pels tribunals andorrans, sinó que cal analitzar si el delicte de blanqueig en el seu conjunt, declarat comés pel recurrent, el qual es compon d'una sèrie d'activitats realitzades entre el 1998 i el 2010, destinades a introduir en el circuit econòmic legal els guanys obtinguts en l'activitat delictiva realitzada durant els anys 1990 a 2010, també seria constitutiu d'un delicte de blanqueig a Andorra.

- Si bé reconeix que el Codi penal del 2005 va destipificar l'autoblanqueig fins a la modificació intervinguda el 2015, cal posar en relleu que, en aquest cas, no hi ha autoblanqueig, atès que l'esposa del recurrent, condemnada juntament amb ell, va actuar d'acord amb ell en els actes de blanqueig, aquells verificats a Andorra inclosos.

- Afegeix que, es compliria el requisit de la doble incriminació inclús des de la perspectiva de la part recurrent, tenint en compte la naturalesa de delicte permanent que té a Andorra el delicte de blanqueig, en la seva modalitat de possessió -mediata o immediata- de fons o béns generats per l'activitat delictiva, de forma que el delicte es comet mentre aquests es troben en l'àmbit de disposició del seu autor.

- Considera que mentre el recurrent va poder disposar dels diners, el delicte de blanqueig s'estava cometent i, per tant, han de decaure totes les objeccions respecte dels delictes de base del blanqueig i de l'autoblanqueig, en què el recurrent fonamenta la inexistència de la doble incriminació.

2.3. Argumentació del Ministeri Fiscal

- Després d'exposar la naturalesa excepcional del recurs d'empara, el Ministeri Fiscal exposa que el procediment de reconeixement de resolucions de comís dictades per terceres jurisdiccions es fonamenta en el Conveni relatiu al blanqueig, al descobriment, a l'embargament i a la confiscació

dels productes provinents del crim del 8 de novembre de 1990, en les disposicions del Conveni de les Nacions Unides contra el tràfic il·lícit d'estupefaents i substàncies psicòtropes, en el Conveni de Palerm contra la criminalitat organitzada, i, en els articles 36, 38 i 39 de la Llei de cooperació judicial internacional en matèria penal.

- Recorda que el comís no és una pena, sinó una conseqüència accessòria del delictes, afegint que les resolucions espanyoles, les quals són objecte de reconeixement executori a Andorra, no poden ser modificades en la seva relació dels fets.

- Les resolucions dictades a Espanya estableixen de forma específica que des dels anys 90 fins al 2010, el recurrent va obtenir importants ingressos econòmics procedents de la seva activitat delictiva, tot assenyalant que aquesta activitat delictiva va ser en ocasions descoberta, investigada i sancionada penalment i en altres ocasions no, sent condemnat en almenys 6 ocasions, entre d'altres, per tràfic de drogues.

- Així mateix, aquestes resolucions estableixen que entre els anys 1998 i 2017, el recurrent i la seva esposa van participar a Andorra en activitats financeres amb la finalitat d'ocultar i de donar cobertura lícita als beneficis obtinguts de l'activitat criminal esmentada.

- Atès que aquests fets provats no poden ser alterats pels òrgans jurisdiccionals andorrans, les resolucions del Tribunal de Corts i de la Sala Penal impugnades són plenament congruents amb la lògica i la raonabilitat de la interpretació de la normativa aplicable.

- D'una banda no només s'assoleix el criteri de la doble incriminació en relació amb el blanqueig de capital, sinó que ensems, en tractar-se aquest d'un delictes permanent per la seva pròpia naturalesa, decauen els greuges relatius a l'atipicitat del blanqueig, de l'autoblanqueig i de la doble incriminació pretesa pel recurrent, tal com es raona de manera lògica i congruent en els considerants segon i tercer de l'aute de la Sala Penal.

- Per consegüent, el Ministeri Fiscal considera que les resolucions impugnades en empara estan suficientment fonamentades en Dret i que les valoracions de l'ordenament jurídic contingudes en elles no es poden en absolut qualificar d'il·lògiques o d'arbitràries.

- Per aquests motius, demana al Tribunal Constitucional que desestimi aquest recurs d'empara per no haver-se produït les vulneracions al·legades.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. En el marc del procediment actualment previst en l'article 38 de la Llei 32/2021, del 22 de novembre del 2021, de text consolidat de cooperació judicial internacional en matèria penal, s'interposa un recurs d'empara directe contra l'aute de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia del 22 d'octubre del 2021, que va desestimar el recurs d'apel·lació interposat contra l'aute dictat en primera instància pel Tribunal de Corts, el 10 de juny del 2021. Admesa el seu dia a tràmit la demanda d'empara, és procedent ara examinar si s'ha infringit el dret a la jurisdicció reconegut a l'article 10 de la Constitució, en els aspectes que denuncia el recurrent del dret al procés degut i del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret. Substancialment, els aspectes sobre els quals el recurs d'empara entén que s'ha produït la vulneració del dret a la jurisdicció són tres: a) l'autoblanqueig; b) el principi de doble incriminació; i, c) el comís. Tractarem per separat aquests tres

aspectes, però abans caldrà efectuar unes declaracions comunes.

3.2. No hi ha dubte que, com estableix el seu mateix títol, la Llei 32/2021 que consolida tota una legislació que té la primera fita important en la Llei del 29 de desembre del 2000, atribueix un marcat caràcter judicial a la cooperació internacional en matèria penal. Per tant, tots els procediments que en ella s'estableixen i, en el cas concret que ens ocupa el procediment de comisos regulat al seu article 38, tenen un indiscutible caràcter jurisdiccional i, per tant, els hi son d'aplicació les normes que el títol VII de la Constitució dedica a la Justícia i, en concret l'article 86.2 d'acord amb el qual les sentències, en el sentit de resolucions judicials sobre el fons de l'assumpte, han de ser "*motivades, fonamentades en l'ordenament jurídic i notificades fefaentment*". Aquest és un dret fonamental del ciutadà justiciable i la seva eventual vulneració determina que entri en joc l'article 10 de la Constitució, que estableix el dret a la jurisdicció i el recurs d'empara com a instrument per a la seva reparació.

3.3. Aquest Tribunal Constitucional ja ha tingut oportunitat de pronunciar-se al respecte, fonamentalment en els seus autes del 4 de març del 2015 (causa 2014-42-RE), del 12 d'octubre del 2018 (causa 2018-36-RE) i del 12 de novembre del 2018 (causa 2018-48-RE), tots ells en matèria de comís i els dos darrer citats en l'aute del Tribunal de Corts i en l'escrit d'al·legacions, en aquesta causa, del Ministeri Fiscal. També ho ha fet en altres causes relatives a la cooperació judicial internacional -en matèria de diverses mesures- amb inadmissió a tràmit del recurs d'empara (autes del 19 de desembre del 2018 (causes 2018-51-RE i 2018-52-RE) o estimant-lo íntegrament o parcialment en les sentències del 9 de setembre del 2019 (causa 2019-34-RE) i del 19 de maig del 2020 (causa 2019-77-RE).

3.4. En totes aquestes resolucions el Tribunal Constitucional ha reiterat que el cànon de constitucionalitat en la matèria es projecta i se centra en examinar el supòsit de fet des d'una perspectiva estrictament constitucional, valorant si la decisió de la jurisdicció ordinària ha estat degudament motivada, si s'ha dictat en un procés degut i si es troba fonamentada en Dret de manera que no arribi a conclusions il·lògiques, arbitràries o absurdes. El recurrent en empara mateix fa referència -fet tercer- a la "*reiterada jurisprudència d'aquest M.I. Tribunal Constitucional que aquesta representació coneix*", citant els autes del 6 de juliol del 2007 (causa 2007-14-RE), del 20 de desembre del 2007 (causa 2007-28-RE), del 12 de desembre del 2009 (causa 2009-13, 14 i 15-RE) -i no del 20 de desembre del 2007 com per error es diu en l'escrit- i, en la sentència del 7 de setembre del 2011 (causa 2011-7 i 14-RE).

3.5. En aquest sentit, aquest Tribunal Constitucional ha manifestat amb molta reiteració que, en el procediment del recurs d'empara, no és un tribunal de darrera instància de la jurisdicció ordinària, ni tampoc un tribunal de cassació. Per tant, no pot dur a terme una *revisio prioris instantiae*, ni un *novum iudicium*, sobre els aspectes de fet o de dret de la qüestió litigiosa, ni tampoc pot actuar com a tribunal de cassació que trenqui -cassi- les resolucions judicials contràries a la llei, sinó que s'ha de limitar a la matèria constitucional. En fase d'admissió del recurs s'analitza si presenta un cert contingut constitucional o una falta manifesta d'aquest; i en fase de decisió, es resol sobre la suficiència de la suposada infracció constitucional als efectes de declarar la procedència del recurs. Per aquest motiu no es pot acollir la manifestació continguda en l'apartat primer de l'escrit de conclusions del demandant d'empara i correspon resoldre el recurs de conformitat amb el cànon de constitucionalitat, sense penetrar en allò que és competència de la jurisdicció ordinària i limitant-nos a la matèria estrictament constitucional.

3.6. Cal assenyalar, en primer terme, que el demandant d'empara no invoca tant l'argument que la decisió no està motivada i fonamentada en Dret, sinó la consideració que els raonaments de la Sala

Penal són il·lògics o absurds. I ho centra, com s'ha dit abans en tres aspectes concrets. En relació amb el primer, és a dir, l'autoblanqueig, el considerant III de l'aute de la Sala Penal es recolza en la sentència dictada per la Secció 10a de l'Audiència Provincial de Barcelona, confirmada per la Sala 2a del Tribunal Suprem espanyol, per concloure que no ens trobem davant un supòsit d'autoblanqueig, afirmant també que s'arribaria a la mateixa conclusió -atesa la modalitat delictiva- des de la perspectiva de la part recurrent. Pel que fa al principi de doble incriminació, la Sala Penal admet la seva concurrència en el considerant II i rebut l'argumentació de l'apel·lant per entendre que parteix d'un concepte erroni del requisit de la doble incriminació. Finalment, i com a corollari dels dos arguments anteriors, el recurrent en empara estima que el comís no hauria d'haver-se produït o que s'hauria de limitar als "*instruments del delicte*", conclusió que s'aparta del raonament lògic de la resolució recorreguda. La fonamentada decisió de la Sala Penal en el sentit que no es tractava d'un supòsit d'autoblanqueig i que, fins i tot si ho fos, en els dos casos estaríem davant un supòsit de fet doblement incriminat, porta com a conseqüència ineluctable que es consideri que el comís estava correctament acordat. Així doncs, és procedent desestimar el recurs d'empara interposat amb les conseqüències d'aquesta declaració i amb l'expressa condemna en costes pel ministeri de la llei que estableix l'article 92.4 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional.

Decisió:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit:

1. Desestimar íntegrament el recurs d'empara 2021-91-RE interposat per la representació processal del Sr. Ricardo Mateo López contra l'aute de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia del 22 d'octubre del 2021.
2. Declarar que no s'han produït les vulneracions denunciades dels drets a la jurisdicció i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.
3. Condemnar el recurrent al pagament de les costes processals.
4. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal del recurrent, al president del Tribunal de Corts, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal, ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 14 de febrer del 2022.

Josep-D. Guàrdia Canela
President

Jean-Yves Caullet
Vicepresident

Joan Manel Abril Campoy
Magistrat